

Tornádo pomáhá

Pod pojmem tornádo si mnozí představí mohutný vzdušný vír v atmosféře, který je charakterizován silným větrem, vertikálními pohyby a destrukčními účinky. Mnozí "pamětníci" si také jistě vzpomenou na neodolatelnou arizonskou pěnici Tornado Lou z proslulého filmu Limonádový Joe. Nyní vám stručně představíme dalšího reprezentanta tohoto pojmu.

Česká národní bibliografie (ČNB) je vysoce svěbytným zdrojem informací nejen o českém písemnictví. První pokusy o soupisy českých knih se datují do doby národního obrození a pokračují přes knihopisy až k současné moderní formě ČNB na CD-ROM, který vydává Národní knihovna ČR ve spolupráci s firmou AiP Beroun (dceřiná firma společnosti Albertina icome Praha). Elektronická verze ČNB se poprvé objevila v roce 1993 jako aplikace nad vyhledávacím systémem FreT (DOS), kterou později nahradila verze WinFreT pro Windows. V roce 2000 přišla firma AiP Beroun s novým vyhledávacím systémem Tornádo, který kombinuje výhody fulltextové a strukturované databáze a je nyní základem této rozsáhlé aplikace (ČNB se v současné době distribuuje už na třech CD-ROM).

ČNB nabízí nejucelenější zdroj bibliografických informací se statistickými údaji rozdělených do těchto databází:

- Články v českých novinách, časopisech a sbornících;
- Jmenné autority;
- České knihy;
- Disertace a autoreferáty;
- Periodika vydávaná na území ČR;
- Speciální dokumenty;
- Zahraniční bohemika.

V pozadí přístupu k obsahu tohoto velmi bohatého zdroje dat je už zmiňovaný fulltextový systém Tornádo. Pro jeho název prý byla inspirací právě slavná Tornado Lou ze zlatého fondu naší kinematografie. Věříme, že ač trochu jiným způsobem, zaujme své příznivce také tato nefilmová aplikace.

I přes rychlý rozvoj výpočetní techniky patří stále ještě pro mnoho uživatelů mezi rozhodující vlastnosti produktu jeho nároky na hardware počítače, kde má být aplikace provozována. A zde Tornádo (hodilo by se říci, že navzdory svým silným informačním možnostem) splňuje nároky snad všech potenciálních uživatelů. Aplikace vytvořená na jeho základě opravdu nepotřebují ani žádnou složitou instalaci (dokonce někdy vůbec žádnou a lze je provozovat přímo z CD), ani silný HW. Stačí základní prostředí vhodné pro 32bit verzi Windows. K dalším vlastnostem, požadovaným především tvůrci aplikací, patří např. velká flexibilita vstupních dat (ať už z pohledu použité struktury, rozsahu, datových typů atd.), možnost tvorby rozmanitého vzhledu dialogových obrazovek, snadná příprava vlastní aplikace apod. To vše Tornádo umožňuje - může pracovat nad rozmanitými typy databází, nad různými jazykovými formáty vstupních dat (dokonce i v kombinaci latinka a azbuka).

Není snadné pouze ve stručnosti představit velmi široké a podle potřeby (a to jak na straně tvůrců informačních systémů, tak i jejich koncových uživatelů) modifikovatelné vlastnosti Tornáda. Proto omluvte další, spíše heslovitou charakteristiku:

- modularita, kdy některé moduly lze používat jako samostatné i na straně koncového zákazníka (např. kódování dat);
- automatizovaná indexace, která umožňuje průběžnou aktualizaci dat např. pro internetovou aplikaci;
- aplikace šablon pro vzhled nabídky, výstupů, tisků, vč. možnosti úprav koncovým uživatelem;
- různé úrovně pohledu na data - kompletní data, vyhledané záznamy, označené záznamy. Lze řešit i problematiku dalšího výběru nad dosud vybranými údaji;
- použití hypertextu, kdy lze k příslušným heslům připojit jakýkoliv odkaz na datovou položku, včetně odkazu na multimediální zdroje (obraz, video, zvuk);
- atd.

Důležitou vlastností každého vyhledávacího systému jsou jeho možnosti zadávání dotazů. I zde nabízí Tornádo velmi rozmanité možnosti dotazů, kde je samozřejmostí používání zástupných znaků ? a * (včetně levostranného umístění), možnost výběru data v rozsahu od - do (a samozřejmě bez nutnosti znát vlastní formu záznamu data, např. 3.9.2001, 03.09.01, 09/03/01, 3.září 2000), používání intervalových (od

- do) a logických operátorů a operátorů pro vzdálenost a pořadí vyhledávaných hesel. Také možnosti indexace jsou velmi rozmanité.

Kvality systému Tornádo vyniknou především nad velmi rozsáhlými databázemi (vlastní indexace dat samozřejmě probíhá mimo "reálný čas uživatelů", a proto ji není potřeba z tohoto pohledu uvažovat), rychlou odezvou na libovolný dotaz uživatele.

Mezi další zajímavé tituly z dílny AiP Beroun patří např.:

- BiblioMedica, vydávaná ve spolupráci s Národní lékařskou knihovnou v Praze a obsahující souborné vydání jejích nejvýznamnějších databází;

- Orbis Sensualium Pictus (Svět vnímatelný v obrazech) - nejznámější a nejrozšířenější kniha J. A. Komenského. Jde o první obrázkovou učebnici, spojující názorným a ve své době zcela originálním způsobem jazykovou výuku latiny na základě mateřského jazyka s encyklopedickým poznáváním základních skutečností světa;

- Katalog arabských rukopisů, který nabízí přístup ke kulturnímu dědictví vzdáleného národa a bylo mu přiznáno logo programu UNESCO - Paměť světa;

- Perské rukopisy v Národní knihovně ČR - katalog perských rukopisů včetně doprovodné dvojjazyčné publikace (program UNESCO - Paměť světa);

- Mezinárodní desetinné třídění (MDT);

- Mezinárodní patentové třídění (MPT);

- Ochranné známky ČR - data Úřadu průmyslového vlastnictví v Praze s retrospektivou až do minulého století. Záznamy obsahují rozsáhlé textové údaje a u grafických OZ také jejich vyobrazení vč. příp. variant;

- Katalog pečetí, pečetidel a sbírkových odlišků z archivů České republiky;

- Slovenská národná bibliografia na CD-ROM;

- Bratislavský antifonár - hudební kodex z konce 15. století.

Ač se možná podle některých výše prezentovaných titulů zdá, že fulltextový systém Tornádo (a příp. jeho předchůdci) je vhodný zejména pro historické materiály, rozhodně tomu tak není. Možnosti jeho nasazení jsou opravdu velmi široké a stejně účinně může být základem pro uživatelsky velmi přívětivý přístup např. ke kompletnímu adresáři firem, telefonního seznamu, katalogu produktů a jejich vzorníků až po multimediální databáze. Díky svým vlastnostem může být použit pro CD-ROM (DVD-ROM) formu distribuce informačních zdrojů, nabídku informací cestou internetu nebo kombinovaný přístup základního zdroje na CD-ROM a pravidelné aktualizace dat cestou internetu. Pro mnohé tvůrce podobných systémů (ale samozřejmě i jejich uživatele) může být důležitou vlastností to, že data lze mít rozložena na více zdrojích (síťových i lokálních CD mechanikách a pevných discích). Zajímavé jsou i "Tornádo aplikace" na internetu, jak se o tom můžete přesvědčit např. nahlédnutím na adresu <http://aip.nkp.cz/cnb>.

K podrobnějšímu popisu možností vlastního systému Tornádo se jistě v budoucnu ještě vrátíme.

Milan Pola